

v Rusku alebo problém „čechoslovakizmu“, formovanie slovenských jednotiek, používanie slovenského jazyka atď. aj keď sa o to autor nie vždy celkom úspešne pokúša. Napriek tomu treba publikáciu privítať ako pomôcku hlavne pre stredoškolských učiteľov a ako stručný úvod do problematiky légii, hlavne ruských. A aj keď Ďuriš spomína tzv. legionársky mýtus, v závere knihy celkom správne konštatuje, že „*legionárske hnutie bolo a malo by aj zostať svetlou kapitolou našich spoločných česko-slovenských dejín. Pôvodné ideály legionárov, obetavá láska k vlasti a ochota nasadiť aj svoj život za jej slobodu sú trvalé mravné hodnoty, ktoré by mali platiť pre oba naše národy dnes i pre všetky budúce dni.*“ (s. 124.)

F. Vrábek

KREISINGER, P. BRIGÁDNÍ GENERAL JOSEF BARTÍK. ZPRAVODAJSKÝ DŮSTOJNÍK A ÚČASTNÍK PRVNÍHO I DRUHÉHO ČESKOSLOVENSKÉHO ODBOJE. Praha : Ústav pro studium totalitních režimů, 2011, 190 s. ISBN 978-80-87211-55-7.

Dráha J. Bartíka (30. 6. 1897 – 18. 5. 1968) k profesionálnemu vojakovi sa nelíšila od iných dôstojníkov čs. armády, ktorí sa po roku 1918 vracali do vlasti v legionárskych uniformách. Na rozdiel od bývalých aktívnych dôstojníkov rakúsko-uhorskej armády, ale aj nového dôstojníckeho dorastu vychovaného už v ČSR, legionári k vojenskej službe nastupovali vytrhnutí z občianskeho života – keby nebolo vojny, uberali by sa inou cestou. Ako maturant reálneho gymnázia chcel študovať technický smer, ale v októbri 1915 musel narukovať a po absolvovaní Školy na dôstojníkov zálohy (ŠDZ) bol ako aspirant na jar 1916 odveľený na taliansky front, kde ho Taliani 2. novembra. 1916 zajali a v januári 1917 vstúpil do čs. dobrovoľného vojska či čs. zahraničného

vojska (názov légie sa používal až po vojne). V bojoch na Isola Grande na Piave 30. mája 1918 bol ťažko ranený do nohy (do konca života kríval), čo ovplyvnilo jeho kariéru – nemohol slúžiť v poli, po vyliečení našiel uplatnenie od októbra 1919 ako referent v spravodajstve, kde postupoval vo funkciách aj v hodnostiach (1918 por., npor., 1919 kpt., 1927 škpt., 1935 mjr., 1941 pplk., 1945 plk., brig. gen.). V druhej polovici 30. rokov pôsobil v protišpiónážnej sekcii MNO a na poslednú chvíľu pred okupáciou (14. 3. 1939) odletel so spravodajskou skupinou plk. gšt. F. Moravca cez Holandsko do Londýna.

Autor prehľadným spôsobom opisuje Bartíkovu mladosť, službu v légiiach, v čs. medzivojnovovej armáde, ako aj v zahraničnom odboji, vrátane ciest do Poľska pred vypuknutím vojny, ktoré mali podstatný vplyv na formovanie čs. odboja v Poľsku. Potom pôsobil ako náčelník spravodajského oddelenia 1. čs. divízie vo Francúzsku, pridelenca pri kanadskej vojenskej misii a na spravodajskom oddelení exilového MNO, kde sa s F. Moravcom názorovo rozišli. Vo februári 1942 bol ustanovený za prednostu exilového Ministerstva vnútra a ním zostal aj vo vláde košického Národného frontu – 10. apríla 1945 bol vymenovaný za prednostu odboru pre politické spravodajstvo MV a v auguste 1945 bol povýšený na brigádneho generála. Čoskoro sa stal komunistom trňom v oku, lebo veľa vedel a v januári 1946 bol po intrigách a provokáciách odvolaný z funkcie, „uprataný“ ako predseda na odvolací trestný výbor MNO, 9. marca 1948 bol zatknutý a vo vykonštruovanom procese odsúdený na 5 rokov ťažkého žalára (amnestiou 1 rok skráteneý), trest si odpykal v Leopoldove, Bratislave, Mírove a Ruzyni. Po prepustení 17. októbra 1953 (mal byť prepustený 9. 3. 1952) žil v stiesnených hmotných pomeroch, živil sa ako zásobač a účovník, 1. júla 1965 bol rehabilitovaný, ale už 18. mája 1968 zomrel.

Knihu vydal materský ústav autora. Jej text je doplnený rozborom prameňov

a literatúry, anglickým resumé, menným registrom, množstvom fotografií a samostatnou prílohou a dokumentmi. Kniha je koncipovaná ako bibliografia, rozdelená na 4 hlavné obdobia, ktorým zodpovedajú aj názvy kapitol: *Roky mladosti (1987 – 1918)*, detstvo a rodinné pomery, taliansky legionár vo Veľkej vojne, *Medzivojnové roky (1919 – 1939)*, dôstojník spravodajského oddelenia, v študijnej a pátračej skupine, prednosta obrannej sekcie pátračej skupiny, *Vojnové roky (1939 – 1945)*, Veľká Británia a Poľsko, Francúzsko a znova Veľká Británia a *Povoynové roky (1945 – 1968)*, povojnová kariéra na MV a MNO, perzekúcie a väzenie, práca v civilnom živote a rehabilitácia.

L. Jančo

PETRÁK, Anton. ANGLÁN. *SPO-MIENKY GENERÁLA ANTONA PETRÁKA*. Ved. red. T. Klubert. Bratislava : Ústav pamäti národa/Pamäť národa, Edícia MEMOÁRE, 2012, 441 s. ISBN 978-80-89335-59-6.

V bratislavskom kníhkupectve Panta Rhei bola 14. decembra 2012 prezentácia či krst knihy príslušníka čs. samostatnej obrnenej brigády genmjr. v. v. Ing. Antona Petráka, MBE., MC., (1912 – 2009) s výstižným názvom *ANGLÁN*, súvisiaca s jeho 100. výročím narodenia. Kniha vyšla zásluhou vnučky Silvie, zaťa Jozefa Kratochvíla, ÚPN, PN a priateľov. Biografia dôstojníka 1. ČSR, slúžiaceho na petržalskom opevnení, ktorý neváhal po rozbití Československa odísť južnou cestou do Francúzska a Veľkej Británie, aby bojoval proti nacistom za slobodné Československo v slobodnej Európe. Najdôležitejšou časťou jeho odbojovej činnosti bolo absolvovanie výcviku SOE (Special Operation Executive – Výbor pre zvláštne operácie) v Škótsku a na inštruktora „assault kurzov“ (útočných kurzov) a obliehanie pevnosti Dunkerque.

Po návrate do vlasti a prevzatí moci komunistami namiesto vďaky nasledovalo prenasledovanie, vykonštruované procesy, väzenie, strata vojenskej hodnosti i občianskej cti. Po prepustení na amnestiu pracoval ako prekladateľ. 28. októbra 1990 bol povýšený na generálmajora. Po roku 1989 významnou mierou prispel k organizovaniu britskej finančnej pomoci od Air Bridge Association vojnovým veteránom a ich rodinám. Získal rady a vyznamenania Veľkej Británie, Francúzska, Československa, SR, ČR, Belgicka, Poľska a Ruska.

Na začiatku knihy je uverejnená fotografia autora, ako aj najvýznamnejšie rady a vyznamenania.

Dielo sa začína hodnotením Antona Petráka ako vlastenca, demokrata a hrdinu, nasleduje predslov a predhovor autora z roku 2006.

Kniha má XIV. častí či kapitol. Začína sa priblížením prvých dvadsať rokov jeho života – detstvom, základným vzdelaním (ľudovou a meštianskou školou), štúdiom na OA a vojenskou službou – absolvovaním ŠDZ a VA v Hraniciach na Morave ako por. pechoty. Pokračuje službou vlasti v petržalskom pohraničnom opevnení – slúžil ako veliteľ roty PTZ u pešieho pluku 39 „Výzvedného generála Grazianiho“ v Jelínkovej kasárni. Keď sa Petržalka dostala do nemeckých rúk a Bratislava do rúk slovenských fašistov, odmietol im prisahať vernosť. Preto sa rozlúčil s Bratislavou i vlasťou so sľubom, že sa vráti do slobodného Československa v slobodnej Európe. Dlhú cestu na Západ uskutočnil južnou cestou z Brna cez Viedeň, Bratislavu, Budapešť, Belehrad, Solún, Bejrút (na lodi Mohamed Ali el-Kebir) cez Alexandriu a Marseille do Agde, kde vstúpil do rodiacej sa čs. zahraničnej armády. Ďalej opisuje činnosť v rámci formovania 1. čs. divízie gen. Viesta, boje aj činnosť nedisciplinovaných komunistov a fašistov v nej. Po kapitulácii Francúzska 22. júna 1940, ktoré ich sklamať, nasledoval ústup časti divízie ochotnej ďalej bojovať z prístavu Sète opäť na lodi